

NEM IS OLYAN RETTENETES

Irta: REMENYIK ZSIGMOND

Brunó még hosszú ideig bámult a távozó Durand és társasága után. Anélkül, hogy tudta volna mit csinál, leült a lépcsőre és kezébe temette arcát. Érezte, élete végleg tönkrement, nagy sötétségbe került, a vigasztalás minden reménye nélkül. Csúnyán kijátszották, guny tárgyává tették, félrevezették és becsapták, megcsalták. Egész világ omlott össze benne, tompa döngéssel, akár egy ház, amit lerombolnak vagy felgyújtanak.

A lépcső alján ekkor, az ajtó felől hangos kiabálást hallott. Hirtelen felemelkedett és néhány lépést haladt a földszint felé. Athajolva a korláton, látta, hogy egy fiatal lány igyekszik becsukni maga mögött az ajtót, amelyet egy férfi rángat kívülről erőszakosan. Brunó lesietett a lépcsőn és megismerte a lányt. Ugyanaz volt, akivel este az emeleten találkozott. Futólag ismerte is a lányt, hisz ugyanabban a házban lakott, tudta róla, hogy moziban dolgozik, mint jegyszedő és takarító. A férfi, aki az ajtót rángatta kívül, részeg volt nyilvánvalóan. Most, hogy megpillantotta a lány mellett Brunót, bizonytalan mozdulattal zsebébe nyúlt, cigarettát húzott onnan elő és rágyújtott. Majd egész testével az ajtó üvegezett részének dült és bámult, akár a hal, befelé.

— Ne is bántsa, — szólt Brunóhoz a lány és most már megnyugodva a lépcsőn felfelé indult. Néhány lépést tett és megállt. — Nagyon köszönöm, — mondotta még halkán.

Másnap Brunó ki sem mozdult a házból. Még volt benne valami halvány remény, hogy megjelenik Kornélia, egyedül vagy akár Bill bácsival, bűnbánóan és megtérve, komolyan vagy hangos sirással, mindenestre magyarázkodva. Még volt benne valami halvány remény, hogy csengeni fog a telefon, Durand beszél majd a telefonban, mintha mi sem történt volna. Tónit is várta, hisz történnek ezen a világon csodák! Az egész nap azonban esemény nélkül telt el, semmi nem történt és senki sem jelentkezett.

Késő éjszaka Brunó éppen az előszobában foglalatoskodott, szennyest szórta ki a ládából és kötözte egy nagy lepedőbe össze. Az előszoba ajtaja nyitva volt. Lent nyílt és csukódott a kapu, valaki lassu léptekkel közeledett a lépcsőn. A felső emeleten lakó lány jött munkájából, fáradtan és álmosan. Ahogy meglátta Brunót guggolva a láda előtt, megállt és köszönt.

Középtermetű, vékony lány volt, csodálatosan nagy, világos szemekkel és nyílt tekintettel. Egyszerűen öltözködött, Brunó hallomásból tudta, hogy szegény ez a lány, sokat dolgozik, rendes elfoglaltságán kívül, amit ellát a közeli moziban, otthon még mos is és vasal. Azt is tudta, hogy egyedül él, a felső emeleten, olcsó lakásban. Néha látta csak, hogy egy alacsony, kövérkés asszony jár fel hozzája.

— Óh, — mondotta Brunó és felemelkedett, — éppen rendezkedek. Ha nem lenne nagyon fáradt, azt mondanám, jöjjön be, beszélgessen kicsit velem. Nem is tudom a nevét, — mondotta.

— Francis Thomson a nevem, — válaszolta a lány. Bement a szobába és a műteremben a fal mellé állított székre leült. Kissé zavarban volt.

— Főzök egy kávé, — mondotta Brunó és a konyha felé indult, de lassan megállt. — Jöjjön ki velem a konyhába, amíg megfőzöm a kávé, úgy sincsen senki a lakásban, egészen egyedül vagyok, — mondotta.

Franciska letette kabátját a székre és a konyhába ment, megelőzve

Brunót. Mosatlan edények heverték szerteszét, felbontott és félig üres kannák mellett az asztalon és a jég szekrényen. Franciska csak csóválta a fejét, kissé elmosolyodott és nekilátott a mosogatásnak.

— Ez így mégsem maradhat, — mondotta, de hirtelen elhallgatott, ahogy Brunó arcára nézett. Brunó éppen az edénybe töltötte az őrölt kávéét és vizet eresztett rá. Megszégyenülten sütötte le a fejét.

— Biztosan hallotta, hogy egyedül vagyok, — mondotta halkan. — Tudom, hogy másról sem beszélnek a környéken, mint arról, ami történt. Elég baj ez nekem, — mondotta, — elég nagy szégyen, nem is beszélve arról, hogy milyen csapás ez az én életemben. Mindenesetre igyekszem majd talpra állani, — mondotta és meggyújtotta a gázt.

Franciska kitakarította a konyhát, elmosta az edényeket és rendbehozta a lakást. Jóval elmúlt éjfél, ahogy elkészült. Közben ettek valamit, megitták a kávéét és rövid ideig még beszélgettek. Fél kettő lehetett éjfél után, hogy Brunó kinyitotta az ablakokat. Kint az állatkert csendben nyugodott, a fák fölött ragyogtak a csillagok. Franciska felállt, vette kabátját és megfogta Brunó kezét.

— Én nagyon sajnálom magát, — mondotta, — én igazán tudom, mi a szerencsétlenség. Én eddig egész életemben még mindig csak szenvedtem, soha boldog nem voltam, engem is becsaptak, félrevezettek, kihasználtak és szerencsétlenné tettek. Ma már úgy veszem, hogy ilyen sors az enyém és ilyen élet az én életem. Lehet, hogy még boldog is leszek, — mondotta halkan, és egy pillanatra megállt. — Érzem, hogy még boldog is leszek.

Brunó az ablaknál állt és nézte a mélyen sötétlő fát a hold és a csillagok alatt.

— Az én ablakomból jobban látni a csillagokat, — mondotta halkan Franciska és Brunó vállára kezét. — A holdat is, a csillagokat is és valamivel távolabb van ettől a világtól, — mondotta és megfogta Brunó kezét. Majd még hozzá tette: — Nézze meg, hogy lakom én, ha nem is valami fényűzően, de tisztán és rendesen.

Lassan, nehogy felébredjen a ház, lábujjhegyen értek fel a felső emeletre, Franciska szobája elé. Meglehetősen nagy szoba volt, nyitott kiugróval a tető fölött, magasan a házak fölött. Széles kerevet nyújtózkodott két ablak között. A szoba közepén kis asztal állt, rajta vázában virággal és színes terítővel a váza alatt. A falakon néhány olajnyomat függött. Egy kanári ugrált az ajtóba akasztott kalitka rácsai között.

— Ha innen látja a világot, nincs a világban semmi hiba, — mondotta Franciska és ő is Brunó mellé állt, ki az erkélyre, a tetők fölé. — Általában, ha az ember a világot messziről szemléli, nincs a világban semmi hiba, — mondotta még és elmosolyodott.

— Most nem a világot nézem, hanem magát, Franciska, — válaszolta Brunó és a lány vállára tette a kezét. — És amit látok, az egészen más világ. Más világ, egészen más világ.

— Hát akkor csak nézzen, nézzen, — mondotta Franciska és boldogan mosolygott, mert érezte, hogy Brunó lágyan végigsimítja kezével arcát és haját.

*

Most, akár egy csalóka tavaszi napon, kiderül az ég Brunó fölött. Lassan közeledik feléje a boldogság, a nyugalom és a szerelem. Lágyan mosolyog Franciska, rendben tartja lakását és minden lépésére vigyáz és örködik. Árvák és elhagyatottak mindaketten és az árvák boldogságáról az ég gondoskodik.

Lassan tisztul az ég Brunó feje fölött. A lakásból lassan kikerül minden, ami még Kornéliára emlékezteti és átadja helyét azoknak a tár-

gyaknak és eszközöknek, melyek Franciskára emlékeztetik. Brunó már mosolyog is és ha munka után lohol, kihuzza magát. Mert lohol munka után, reggeltől estig, tisztességes és rendes munka után, hisz céljai vannak, nagy és hősi céljai. Már dolgozik is, fáradhatatlanul és konokan. Ha elveszíti munkáját, lohol másik után. Mészárszékben dolgozik, dolgozik, mint tejkihordó, falakat fest és betegeket tologat. Arcán fáradtsággal és izzadtan jön haza késő délután, hogy rendbehozza a lakást. Mert Franciska ekkor még a moziban dolgozik, csak késő este jön haza, szintén fáradtan és kimerülten.

Dolgozik Brunó, hogy elhessegesse sötét gondolatait. Mert sötét gondok környékezik gyakran, nem bizik az életben. Mindig fülébe cseng Durand fenyegetése, most már világosan látja, miféle barát ez a Durand, igazán nincsenek Durandról illúziói. De meg akarja mutatni Durandnak, hogy miféle ember ő. Nem engedi most már olyan könnyen két vállra fektetni magát, ha beléhal, még akkor sem. Gyűjti a pénzt, hogy kifizethesse a kötelezvényeket.

Franciska is dolgozik, otthon is és a moziban is. A moziba néha Brunó is elmegy vagy ha ideje ezt nem engedi, késő éjszaka megvárja Franciskát a mozi előtt. A moziban különös filmeket játszanak, olyanokat, melyeknek alig van valami közük az élethez. Itt is tanul Brunó, különösen sokat tanul bátor hősoktól, erős és elszánt kalandoroktól, mindenre képes csibészektől, még akkor is tanul, ha összecsucsorítja a száját és rosszalóan csóválja a fejét. Vidám zene szól a mozikban, különös fajta vidékiek és idegen szokású emberek táncolnak a vásznon vidám zenére, még énekelnek is. Vad kalandorok lövöldöznek és afrikai filmekben vadállatok bögnék, aeroplánok röpködnek kráterek fölött, elszánt, hős férfiakkal és bájos kíséző hölgyekkel.

— Milyen furcsa ez a világ, — mondja Brunó, amint a moziból hazafelé halad Franciskával, aki belékapaszkodik, mint ahogy filmekben látható. — Azt hiszem, az élet mégis csak szép, különösen, ha valami célunk is vele, — mondja. Majd kis hallgatás után még hozzát teszi. — Olyan boldog vagyok, olyan boldog vagyok, — mondja és megszorítja Franciska kezét.

Franciska is mosolyog és otthon munkához lát.

— Mit szólnál hozzá Franciska, — mondja Brunó, ahogy kis pipáját megtömi és rágyújt. Fent vannak Franciska lakásában, magasan a többi házak fölött. — Mit szólnál hozzá Franciska, ha felmondanád a lakást. Nekem van három szobám, kár fizetni itt ezt a bért.

Franciska elkomolyodik, elgondolkodik.

— Neked van feleséged, Brunó, — mondja halkán és kezébe vesz egy gombot, mert Brunó kabátjáról leszakadt egy gomb.

— Ki tudja, mi van a feleséggel, Franciska. Egészen bizonyos, hogy nem jön többé haza. Már alig is emlékezem rá, ha nem akarsz külön fájdalmat okozni nekem és nem akarod, hogy fájjon a szívem, ne is említsed előttem soha Kornéliát. Nagyon egyedül vagyok, te is egyedül vagy és azt hiszem, az lenne a legjobb, ha összeköltöznék veled.

Franciska hallgat és varr, varr türelmesen.

— Én úgy gondolom, — mondja hirtelen Franciska, anélkül, hogy a varrásról feltekintene, — hogy sokat köszönhetek neked. Te vagy a világon a legjobb ember, Brunó, — mondja, — hozzám is jó voltál, kedves és gyöngéd, és én ezt sohasem felejttem el. Az én életem, amíg meg nem ismertelek, bizony nagyon rideg volt és barátságtalan. Te vagy az első barátom, te vagy az első szerelmem, Brunó, — mondja és megáll a varrásban és Brunóra tekint. Majd még hozzát teszi: — Ha valaki ellened még valamit tenne, én nem tudnám visszatartani magam és megvédenélek.

Brunó mosolyog és megsimogatja Franciska fejét. Most Franciska nagyon szép és szelíd, el sem hinné róla az ember, hogy ilyen határozott.

— Igen, megvédenélek, — ismétli Franciska, — mindenki ellen, aki rossz hozzád és aki ellened törne, Brunó. Vigyáznunk kell nagyon, hisz az emberek olyan rosszak és gonoszak, gonoszabbak, mint amilyeneknek lenniök kellene. Megvédenélek feleségedtől, ha jönne és visszakövetelne, mert semmi joga nincs hozzád, azután, hogy ilyen utolsó módon elhagyott. Megvédenélek attól a zsaroló Tónitól, ha még ide merné dugni az arcát, a hálátlan. Megvédenélek Durandtól, pedig ő még biztosan jelentkezik, nem olyan ember Durand, hogy ne jelentkezék a pénzéért. Megvédenélek, megvédenélek, — ismételi szinte hangos kiáltással és elszánt lánggal szemében.

Brunó csak mosolyog, mosolyog és simogatja Franciska fejét. Ahogy Franciska arcához lejjebb hajol, látja, hogy a lány szeme könnyes, hiába igyekszik visszatartani könnyeit, Brunó megsókolja Franciska haját, leül melléje a földre és nevet, nevet.

— Egyébként, — mondja most Franciska és a kabát ujjával megtörli szemét, — hát felmondom a lakást és leköltözöm hozzád, ha úgy akarod. Még holnap leköltözöm. Ugy sincs sok butorom, sok holmim sincsen, nem sok munkát ad a hurcolkodás. Egy-két fordulóval lehurcolkodunk. Remélem, nem veszik tulságosan zokon tőlem ezt az emberek, — teszi még hozzá és felemelkedik. — Ha akarod, most mindjárt megkezdheted a hurcolkodást, ugyis itt az ideje, hogy lepihenjünk. Vidd magaddal a kanárit, ha már mindenáron hurcolkodni akarsz, — mondja mosolyogva Franciska és az ajtóról leemelt kis kalitkát Brunó kezébe nyomja.

— Szép álmokat, — suttogja Franciska a lépcső korlátján áthajolva Brunó felé, aki lassu léptekkel halad lefelé, kezében a kalitkával, szájában a pipával és hóna alatt egy cserép virággal.

*

Másnap kora délelőtt, amint Franciska éppen Brunó lakásában rendezkedett, mert Brunó már dolgozni ment, most éppen beteg öregurat tologatott kis kocsijában, amidőn szólt a telefon. Franciska felemelte a kagylót. Durand jelentkezett.

— Ma van az utolsó nap, — mondotta Durand, — tovább semmi esetre nem várhatok. Délután öt óráig adok még terminust, egyébként, ha nincs odahaza az illető, még addig sem várok. Ezt kérem, határozottan üzenem neki.

Franciska kétségbeesett, de nehogy elárulja magát, nyugodt maradt.

— Jöjjön el és hozza magával a kötelezvényt, — mondotta. — Négy órára meglesz a pénz.

Egész délelőtt gondolkodott és alig tudta befejezni a tisztogatást. Kétségbe volt esve, mert hallomásból már ismerte Durandot, tudta jól, hogy mi mindenre képes. Délután négy órát mondott, nagyon körültekintően és minden eshetőséget mérlegelve, mert Brunó munkája hatig tartott, tehát fél hét előtt semmi körülmények között nem érkezik haza. Megszámolta a pénzt, Brunó keresete és az ő pénze egészben véve nem tett ki többet 120 dollárnál, amit erre a célra összegyűjtöttek. Voltak napok, hisz Durand követelése közöttük gyakran szóba került, amidőn abban is reménykedtek, hogy Durand meggondolja magát, újabb haladékot ad vagy megelégszik a kötelezvény összegének részletekben való törlesztésével. Most azonban a telefonbeszélgetés nyomán Franciska világosan látta, hogy Durand elhatározása megváltoztathatatlan. Érezte, hogy ez az ember kész bíróságra menni, ha pedig bíróságra

megy, minden elveszett.

Már kora reggel kissé borult volt az ég. Dél felé még jobban növekedtek a felhők, három óra felé lassu eső kezdődött és hideg szél kerekedett. Mire négy óra lett, már sötét volt az egész vidék. Szél és eső töltötte meg az uccákat, hideg szél és egyenletes, nagy cseppekben aláhulló eső.

Néhány perccel mulhatott négy óra, hogy csöngettek a lakás ajtaján. Franciska kinyitotta az ajtót. Ő is néhány perccel előbb érkezett csak haza, a moziban volt, ahol bejelentette, hogy aznap délután nem állhat munkába, mert beteg. Durand állott az ajtóban, felgyűrt kabátgallérral, elszántan és határozottan. Mosolygott, ahogy belépett az ajtón, anélkül, hogy levetette volna kalapját, melyről csöpögött a víz.

— Elhozta a kötelezvényt? — kérdezte Franciska, anélkül, hogy bevezette volna Durandot a műterembe, még fel sem gyujtotta az előszobában a villanyt.

— Kicsoda maga? — kérdezte Durand. Majd, hogy jobban láthassa Franciskát, megnyomta a villanykapcsolót. — Jártam én már nem egyszer ebben a lakásban, — tette még hozzá és szó nélkül átment a műterembe, ahol egyik székre leült. — Igen, hallottam magáról, — mondotta és rágyujtott egy cigarettára. — Tudja, mindenféle dolgot beszélnek az emberek. Maga tehát Kornélia utódja, — mondotta és erősen megnézte Franciskát. Majd sóhajtott egyet. — Hát bizony, nehéz dolog Kornélia nyomába lépni.

— Maga barátja volt Brunónak, — mondotta Franciska, anélkül, hogy Durand megjegyzésére válaszolt volna, — ilyen barát, ilyen barát, — és megvetően végigmérte Durandot. — De ne beszéljünk most se magáról, se Brunó feleségéről, se tanítványáról, egyáltalán senkiről, akivel valaha kapcsolatba került. Arról a vén, félszemű csirkefogóról se beszéljünk, aki éppen olyan rokon volt, mint amilyen barát volt maga. Még nincs együtt a pénz, legyen magában irgalom. Adjon még haladékot, ne juttassa hörtönbe ezt a szerencsétlen embert, aki csupán jóságának és becsületességének az áldozata. Ha van magának szive Durand... — mondotta és könnyörögve Durandra nézett.

Durand elmosolyodott.

— No nem, no nem, — válaszolta, — amit mond, az teljesen értelmetlen és haszontalan dolog. Ha tudtam volna ezt, nem is jövök ide. Hol van egyáltalán Brunó? Miért csapott be, miért nem mondotta, hogy nincs meg a pénz? Nem gondolja talán, hogy még tovább várok, azt hiszem, magának nincs esze, — mondotta és felállt, Franciska Durand karjára tette a kezét.

— Nem engedem, hogy tönkre tegye azt az embert. Mondja, hogy haladékot ad, mondja, hogy abbahagyja ellene a hajszát, mondja... — kiáltotta Franciska és két kezével megragadta Durand karját és rángatta teljes erejéből.

— Magának elment az esze, — válaszolta Durand és begombolta kabátját. — Egyébként, — tette még hozzá, — vegyék tudomásul, hogy még ma este megteszem ellene a feljelentést. Egészen nyugodtan közölheti velem, hogy átadom az esetet ügyvédeknek, aki majd elintézi annak rendje és módja szerint — mondotta és lassu léptekkel kifelé indult. Hirtelen megállt. — Hogy el ne felejtsem a kalapot... — és szét nézett a műteremben kalapja után.

Franciska hirtelen eléje ugrott.

— Itt van minden pénzünk, — kiáltotta kétségbeesetten, — itt van minden pénzünk, a többire meg adjon haladékot. Nem hallja, adjon haladékot, adjon haladékot... — kiáltotta kétségbeesetten és Durand kar-

jába kapaszkodott. — Nem érti, nem engedem, hogy tovább kinozzák ezt az embert. Nem engedem, hogy tovább szenvedjen, hogy még jobban megszegyenítsék, meghurcolják, nem érti, hogy nem engedem...

Durand megragadta Franciska kezét és letépte karjáról.

Ekkor Franciska, ahogy a falnak esett, egy pillanat alatt áttekinthette a helyzetet. Kirohant a konyhába, felkapott egy kést és Durand után rohant. Durand éppen az előszobában állt, a tükör előtt, körülményesen igazgatta megázott kalapját. Szomorúan füttyörészett, nyugodtan és érzéketlenül.

— Hát akkor megyek... — mondotta és lassan megfordult.

— Mondja, hogy nem teszi tönkre az életünket, — kiáltotta Franciska elszántan és Durand karjába kapaszkodott megint.

— Hagyja ezeket az ostobaságokat, — válaszolta Durand, és ismét ellökve magától Franciskát, megindult az ajtó felé.

Franciska ekkor rávetette magát. A kést, amit kezében tartott, háromszor Durandba szurta, mindháromszor a nyakán, ahol a kabát fölött szabadon látszott a hus. Durand megtántorodott. Az első szurás után még hangosat kiáltott, de mindjárt le is esett a földre, itt érték a többi szurások. Egyideig hangosan nyögött, majd elcsendesedett.

Ekkor Franciska föléje hajolt és kétségbeesetten kutatni kezdte a zsebeket. Mindjárt a belső kabát-zsebben megtalálta a kötelezvényt, amit magához vett és ruhájába rejtett. Ekkor derengett csak előtte, hogy mi is az, amit elkövetett. Kétségbeesetten az asztalnak támaszkodott. Így állt igen sokáig.

Kint az eső ekkor már vadul esett és fújt is a szél végig az uccákon. Franciska nyugodt volt, minden kétsége elszállt és megsemmisült. Először el akarta huzni helyéről a hullát, de később meggondolta, ott hagyta változatlanul. Ruhájában a kötelezvényei, kalapot tett fejére, kabátot vett fel és lement az uccára. A szobában égve hagyta a villanyt. Háromnegyed öt óra volt ekkor. Kint zuhogott az eső és a távolban dörgött az ég.

Rohant, rohant az uccán, anélkül, hogy első pillanatban tudta volna, hogy merre megy és hová. Néhány állomást haladt villamoson, majd átszállt egy subwayre, átment a nyugati oldalra és ott leszállt. Irtózatosszél csapkodta az esőt végig az uccákon és a házfalakon. Fél kezével a kötelezvényt szorongatva mellén, a falak mentén rohant a folyó felé tovább. Sötét volt az ég és sötét volt a föld és a tulsó partokon alig láthatóan emelkedtek a dombok Yersyben. A Hudson part is sötét volt és meglehetősen elhagyatott. Néhány autó csuszkaált csak a magas töltésen elszántan és kétségbeesetten.

Franciska rohant, rohant. Kalapját már elvitte a szél, haja szemébe lógott és egész ruhája átnedvesedett. Sirt és hangosan kiáltozott. Messziről megpillantott egy rendőrt, ekkor elbujt és továbbosont. A folyóról néhány gőzös dudált, lassan uszva a tenger felé, kivilágítva. Ekkor már lenn botorkált a parton, közvetlenül a víz mellett. Néha megbotlott és egyszer el is esett. Hangosan sirt és szorongatta kezében az átázott kötelezvényt. Mind lassabban és lassabban haladt, mind erőtlenebbül és erőtlenebbül, és amire a víz mellé ért közvetlenül, már alig volt ereje, hogy egy lépést is tegyen. Egy percig állt ott, a víz fölé hajolva. Majd lassan, szinte alászállva, a vízbe ereszkedett, átbukva a korlátot. Mégcsak nem is csobbant a víz.

*

Amidőn este Brunó hazaérkezett, látta, hogy a lakás ablakai világosak. Egész nap dolgozott, túrva a béna öregember szeszélyeit, sietett hát, hogy minél előbb Franciskánál legyen. Virágot vitt Franciskának.

és egy csomagban édességeket. Ez lett volna első estéjük a közös lakásban.

Amint a kapu elé ért, egy magas férfi fogta meg a karját.

— Maga lakik a harmadik emeleti lakásban? — kérdezte a magas férfi és erősen tartotta Brunó karját, mintha attól tartott volna, hogy elszalad.

— Igen, — válaszolta Brunó rossz sejtelemmel és tovább akart haladni, a lakásba, felfelé.

— Nohát akkor maradjon csak itt velem, — mondotta az idegen férfi és megragadva Brunó vállát, toltta maga előtt a lépcsőn felfelé.

A lakás már tele volt idegenekkel. Néhány rendőr állott a folyosón, szótlanul és komoran. Benn már detektívek dolgoztak és éppen forgatták fel a lakást. Az előszobában leterítve feküdt Durand, megmerevedve és mozdulatlanul.

— Franciska, — kiáltotta kétségbeesetten Brunó és kitépve magát a kísérő detektív karjából, átrohant az előszobában és hangosan kiáltozta Franciska nevét.

— Üljön le és ne kiabáljon, nincs senki a lakásban, — mondották a rendőrségi emberek és tovább folytatták munkájukat. Brunó kezébe temette arcát és kétségbeesetten felzokogott. Hosszu ideig még kérdésekre sem válaszolt, minduntalan csak Franciska nevét kiáltozta, kőnkán és kétségbeesetten. A rendőrök állandóan zavarták a kíváncsisgókat.

— Maga most jőjjön velünk, — mondották később a rendőrségi emberek, miután Durand holttestét elszállították. Két detektív közé ültették Brunót és elhajtottak vele a kapitányságra. Ott egy nagy, széles terembe vitték, és azonnal megkezdték kihallgatását.

Késő éjszakáig hallgatták ki Brunót, aki kétségbeesésében alig tudott a kérdésekre értelmes válaszokat adni. Feje szédült és két keze az asztal fölött remegett. Fekete kávéért kért és rengeteg cigarettát szivott, egyiket gyújtva a másíkról, fékezhetetlen kétségbeesésében. Késő éjszaka volt, mire befejezték a vallatást.

— A maga szerepe tisztázva van a dologban, — mondotta a rendőrségi tisztviselő, aki a kihallgatást vezette, egy magas, sovány, középkorú férfi, álmódzó szemekkel és korán őszülő bajusszal, — most elmehet, de állandóan a rendőrség szolgálatára kell állania. Kétség nem férhet hozzá, hogy Durandot az a mozi lány gyilkolta meg. Most még keressük azt a lányt, ha majd megkerül, értesítjük. Mindenesetre, ha maga megtud róla valamit, azonnal jelentenie kell.

Brunó hajnalban érkezett vissza lakásába. A szobák még fel voltak forgatva, a padló is véres volt és piszkos, ahol Durand teste feküdt. A műteremben az ablakok nyitva voltak, mert közben az eső is elállt, lassan vonultak már a vidék fölött a felhők és a szél is csendesedett. Brunó kezében kalapjával, kabátját éppen csak kigombolva, leült egy székre a műterem közepén. Ugy ült ott hosszú ideig.

Másnap délután a rendőrség kereste telefonon. Maga az őszülőbajuszú fiatalember beszélt vele, kérte, azonnal siessen be hozzá. Brunó félóra múlva már ott állt a tisztviselő előtt. A fiatalember hosszú sárga ceruzát tartott kezében és azzal játszadozott.

— Azt hiszem, — mondotta, — végére járunk a dolognak. Különböző dolgokat sikerült megtudnunk az ön Durand barátjától. Az öccse is itt volt, aki elmondott róla egynéhány esetet. Hitvány fickó volt, szentigaz.

Egy pillanat szünetet tartott, Brunóra nézett és folytatta.

— A lány hulláját is megtaláltuk, éppen most agnoszkálták a de-

tektivek, a Hudsonból fogták ki, felvetette a viz. Akarja látni a halottat? — kérdezte halkán, a hosszú sárga ceruzával.

Brunó némán intett tagadólag. Meg kellett fogózkodnia. Ha nem fogózkodik meg, végigvágódik a padlón. A rendőrtisztviselő felállt, az ablakig ment és kitekintett a sötét udvarra. Két kezét zsebébe mélyesztette és halkán köhögött.

— Az hiszem, el is mehet, semmi keresnivalója többet az ügyben. Nehéz rekonstruálni az esetet, talán erőszakoskodott a fickó, mindenestre megkapta a magáét, nem kár érte, hitvány alak volt. Az a mo-zislány öngyilkos lett, a Hudsonba vetette magát, meglehetősen titok-zatos dolog, de nem tartozik ránk, az ügynek számunkra vége. Kelle-metlen eset, de majd csak elfelejtjük mindnyájan, — mondotta anélkül, hogy megfordult volna, csak bámult kifelé az ablakon.

Brunó az ajtó felé indult. Alig találta az ajtót, úgyhogy tájékozatlanul megállt. A tisztviselő ekkor feléje fordult.

— Ha már itt van, volna még egy ügy, amiről értesítenem kell, — mondotta tompán és néhány lépést tett Brunó felé. — Néhány nappal ezelőtt kaptunk értesítést New-Orleansból, bizonyos Kornélia Peterson nevezetű nőről, aki a rendelkezésünkre álló adatok alapján a maga fe-lesége volt. Nos hát, ez a nő közveszélyes csavargás és tolvajlás miatt most börtönben ül.

— Igen, — mondotta tompán Brunó. Majd halkán még megkérdez-te: — Egyedül van Kornélia?

— Egyedül. Valami félszemű fickóval érkezett, de az továbbállt, azt jelentik, hogy Mexikó felé szökött, — mondotta a tisztviselő és egy percre megállt. Lassu mozdulattal Brunó vállára tette kezét és barátság-gal a szemébe nézett. — Egyszerre sok a megpróbáltatásból, — mondot-ta, — de hát belé kell nyugodnunk, ilyen az élet, hát bizony az élet meglehetősen rettenetes. Menjen most szépen haza... — mondotta és meg-fordult, újra asztalához ült és irományaiba merült.

Brunó bizonytalan léptekkel az ajtóhoz ment, kinyitotta és anél-kül, hogy maga után becsukta volna, megrendülten hagyta el az épü-letet.

*

Kinn már sűrűn esteledik. Az épület kapujától nem messze egy görnyedthátú férfi áll, amint Brunó elhalad mellette, megfordul és mel-léje csatlakozik. Durand öccse ez a férfi, szótlan és nyugodt. Lépést tartva haladnak egymás mellett, hosszú ideig szótlanul.

— Egy szót sem szóltam kötelezvényekről, ugyis mindegy, — mond-ja Durand öccse, anélkül, hogy Brunóra tekintene.

— Nem érdekel.

A görnyedthátú fiatalember cigarettát vesz ki zsebéből, megkinál-ja Brunót, de Brunó se nem lát, se nem hall, csak megy, megy előre egyenletes léptekkel.

— Utolsó alak volt, ha nem történik ez, hamarosan én teszem el láb alól, — mondja a hajlott fiatalember és cigarettára gyújt.

Brunó még csak nem is válaszol. Feje zug, szédül és kóvályog. Men-nek, mennek, Durand öccse csak halad Brunó mellett szótlanul.

— Mi a terve ezután? — kérdezi hirtelen Durand öccse.

Brunó vállat von, alig érti a kérdést, mintha egy folyosó mélyéről jönne. Hatalmas tüz ég az ucca közepén, félig meztelen gyerekek ugrál-nak körülötte. Az állatkert hatalmas fáin fölött egy kövér sas kering.

— Nem jönne fel? — kérdezi Durand öccsét Brunó.

Felhaladnak a lépcsőn, Brunó kinyitja lakása ajtaját, még mindig nagy a rendetlenség és kibírhatatlan a szag. Durand öccse megáll az ajtó-

ban és fintorog.

— Uj vezetés kellene ide, — mondja és alattomosan vigyorog.

— Mit szólna, ha átadnám magának ezt a lakást. Itt maradhat, én ugyanis elmegyek, — mondja Brunó és kalapját kissé feltolja homlokán. — Egy dologra azonban szükségem lenne cserébe. Bizonyos terveim vannak, — mondja alig hallhatóan. — Egy revolverre lenne szükségem. Szerezzen egy revolvert és magáé a lakás, amit itt talál, magáé minden, — mondja és megvakarja a nyakát.

Durand öccse szótlanul az asztalhoz megy, zsebébe nyul és egy csomó holmit emel ki onnan. Zsebkés, fésű, kulcsesomó, néhány üveg és egyéb haszontalanság kerül ki Durand öccsének zsebéből és egy lapos revolver, amit most a kezébe vesz és rákacsint. Megforgatja a lámpa fényében, majd szótlanul Brunó kezébe adja. Brunó anélkül, hogy jobban megnézné, zsebébe csusztatja a fegyvert. Fél kezével még mindig nyakát vakarja, mert vizket elviselhetetlenül. Durand öccse leveti kalapját, szöggre akasztja kabátját és lehever a sezlonra a két ablak közé. Hosszu lábait végignyujtva a takarón.

— Hát akkor sok szerencsét, — mondja Brunó és anélkül, hogy körülnézne a lakásban, kifelé indul. Éppen csak kalapját huzza jobban a homlokába, pipáját teszi szájába és már megy is le a lépcsőn lassan, egyedül.

Egyideig az állatkert környékén csavarog Brunó, átnéz a kerítésen és visszafojtott lélekzettel hallgatja az állatok morgását, vijjongását és elnyujtott sivalkodását. Áthalad a téren, körbe járja az uccákat, minduntalan kiterve az ordító gyerekek és csilingelő villamosok elől. Már alig áll a lábán, ekkor veszi észre, hogy egy mozi elé került. Éppen az előtt a mozi előtt áll, ahol Franciska dolgozott, annyi ideig és oly fáradtságosan.

Zsebébe nyul és vált egy jegyet. Ahogy a kivilágított előcsarnokon áthalad, látja a következő előadásokra hirdetett képeket. Kaland és szerelem, Szerelem és bosszu, Élet és halál, mind ezekről a tárgyakról szólnak a képek, csábitón és csalogatón. Lágú zene szűrődik át a félig nyitott ajtókon, benn a teremben sötétség és pereg a film. Brunó már a sötét nézőtérén halad, szemben a vászonnal, amelyen lovaglóruhába öltözött fiatal férfi hajol éppen egy alvó lány fölé. Szól a zene, a lány megmozdul és kinyitja a szemét. Brunó helyet foglal a terem közepén szemben a vászonnal.

Gyorsan pereg a film. Rókát üldöznek kutyák, a róka fut árkon, bokron át, megbujik kerítések és kidöntött fatörzsek alatt, elcsuszik bokrok között, rohan a kép. Ismét felhangzik a zene, felhők futnak el az égen, egy pillanatra virágos gally látható, amint a vízben megfürdeti magát, egy pillanatra rá dombos tájék látható, melyek között keskeny ut kanyarog az erdőnek felfelé. Brunó zsebébe nyul, meredt tekintettel nézi a képet, amely ismét változik. Most már csak az ut látható, mind közelebb és közelebb, mindjobban szélesedve és terebélyesedve. Brunó zsebébe nyul és kezébe fogja a revolvert. Az ut mindjobban közeledik, az ut szélén bokrok és fák láthatók, fák alján moha, bokrok között barna sziklák és kövek. Brunó keze már a zsebben, emeli is a zsebet felfelé, szive felé, anélkül, hogy kivenné a zsebéből a kezét. Hatalmasan megnövekedik az ut, szól a zene, a fák az égig nőnek, minden hatalmas, megnyugtató. A távoli dombok is megnövekednek, hegyekké növekednek, erdős hegyekké, amerre kanyarog az ut. Brunó keze már melle magasságában, szive felé irányított revolvercsővel, amit ki sem húzott zsebéből. Hatalmasan kiszélesül a zene, dobok harsognak, kürt szól és hegedűk vijjongnak, szédítően és mégis álmosítóan. Brunó meg-

nyomja a ravaszt, egy éles csattanás és mintha elválnák, elhallgat a zene.

A moziban egy pillanat alatt kivilágosodik. Kétségbeesett emberek állják körül Brunót, aki csukott szemmel ül a széken, előrehajtott fejével és mozdulatlanul. Hogy mi történik a moziban, a közönséggel, jegyszedőkkel, jegyárusítókkal, ácsorgó báméskodókkal, rendőrökkel, mentőkkel és gépészekkel, nem érdekes. Brunót mindez már nem érdekli, ő már egészen másfajta dolgoknak a tanuja.

Csődálatos dolog történik Brunóval, ez az, ami érdekes. Ő már a széles uton halad, amely ott nyulik el messze-messze a vászon helyén. Bekanyarodik az erdőbe a széles uton, amely állandóan keskenyedik és emelkedik. Erdőben halad, magas fák, égigérő fák és magas bokrok között, állandóan növekvő fényességben. Zene szól messziről, nem eldönthető, távolódik-e vagy közeledik ez a zene. Felhők vonulnak el alacsony feje fölött, kavargva a fák örvényeiben. Hirtelen megáll, mert egy széles fensikra ért.

A fensik tulsó végén hatalmas asztal áll, virágos rét közepén. A fensik kicsiny is és nagy is, elérhetné az ember kezével a végét, mégis úgy tűnik, hogy belevész a végtelenbe. Alig részletezhető a környezet. Brunó csak a hatalmas asztalt látja, amely mögött egyszerű széken sötétbarna ruhában egy idősebb férfi üldögél. Feje szabályos, őszes hajával játszadozik a szél és barátságosan tekint Brunó felé. Előtte az asztalon rétek kiterítve, városok, falvak és hegyek. Brunó lassan közeledik az asztal felé.

Brunó előbb végigjárja a rétet, de akárhová megy, magán érzi az asztal mögött üldögélő idős férfi pillantását. Majd hirtelen elhatározással feléje indul és megáll az asztal előtt. Kalapját kissé feltolja homlokán.

— Mi történt veled? — kérdezi az idős férfi és rosszalóan csóválja fejét.

— Nem tudom, — válaszolja Brunó és két kezét az asztalra helyezi. Majd hirtelen halkán: — Azt hiszem, valami nagy bolondságot tettem, — mondja szomorúan és lehajtja a fejét. — Ide jutottam el — folytatja. — Sok csapás sujtott az életben, szegénység, hűtlen feleség, aljas barát, álnok tanítvány, alávaló rokon. Feleségem elhagyott, barátom megcsalt, tanítványom kijátszott, innen ön is láthatta, Uram, hogy mi minden történt velem. Folytathatom? — kérdezi hirtelen.

Amint Brunó feltekint, látja, hogy az idős férfi már nem ül az asztal mögött. Ahogy körülforogtatja fejét, látja, hogy a rét végén sétál, virágok és alacsony bokrok között, rövid kis szakállát vidáman lengeti a szél. Brunó mellette terem és alázatosan folytatja.

— Azt hiszem, némileg az ön kezében volt az én életem, ön irányította sorsomat, ide jöttem hát, hogy panaszt emeljek miatta. Nem bírtam ki tovább, — mondja és fejét lehajtja, ahogy megáll. — Rettenetes és kibírhatatlan volt az életem.

Most egy hatalmas pálmafa alatt állanak, lent zug a tenger és nagy halak kavargatják a vizet. Brunó a fa derekának támaszkodik és végigtörli izzadó homlokát. Felettük izzóan süt a nap.

— Ha jól értettem, — mondja az idős férfi és szemét ismét Brunóra emeli jóságosan, — panasszal jött hozzám, panasszal mindazokért a rettenetességekért, melyekkel az élet sujtotta. Hát bizony ez lehet, lehet, — mondja, karon fogja Brunót és lassu léptekkel megindul vele a hatalmas asztal felé. — Mindenesetre utána nézünk, jöjjön csak velem.

Megkerüli az asztalt és barátságosan int Brunónak, hogy foglaljon

helyet. Brunó egy kerek kis székre ül, szemben az idős férfivel, aki most a hatalmas asztal fölé hajol. Jóindulattal szemléli az asztalon elterülő hegyeket, réteket, mezőségeket, városokat, falvakat és vizeket.

— Hát bizony, — mondja, — ez a világ nem egészen olyan, mint amilyennek lennie kellene. De ebben az életben minden igen viszonylagos. Egészen bizonyos vagyok benne, ha kellő értékükre szállította volna a dolgokat és az eseményeket, most nem állana itt előttem ilyen szerencsétlenül, — mondja és kezeivel össze-vissza turkál a házak között az asztalon.

Közelebb is hajol a házakhoz, majd hirtelen, mint aki megtalálta, amit keresett, néhány kis alakot vesz tenyerébe, Brunó jól látja, kik ezek a figurák. Bill bácsi, Kornélia, Tóni és Durand ezek, legalább is kicsinyített figurájukban, mozdulatlanul. Az idős férfi ismét Brunóra emeli a szemét.

— Hát ezek azok, akik tönkretették a te életedet? — kérdezi szomorúan és csóválja a fejét. — Hát ebben a nőben hittél? — kérdezi és szánakozóan mosolyog. Valóban, Kornélia figuráját tartja kezében. Most világosan látni, hogy miféle nő is volt valójában Kornélia. Haján látni a festést, mozdulatán az ürességet és a hiúságot, a nagyravágyást és a megbizhatatlanságot. — Hát bizony, eféle nőbe kár volt hinned, ha meggondolja az ember, e fajta nő minden egyebet megérdemel, csak éppen bizalmat nem, kedves barátom.

— Ugyanezt mondhatnám erről a szeplős fickóról is, aki tanítványod volt, vagy erről a félszemű öreg csibészről, Bill bácsiról, csak rá kell nézni, mindjárt látja az ember, hogy miféle alak ő. Nem néztél rá kellő elővigyázattal. Az meg már kimondottan nevetséges, hogy egy ilyen alaknak a barátságára számítottál, mint ez a nevetséges figura, Durand, azt hiszem, most már látod, hogy nagy tévedés volt rá számítani. Látod-e már, hogy a hiba benned volt, amikor ezeket a semmiháziakat komolyan vetted.

Brunó is csóválja a fejét, alig tudja most már megérteni, hogy történhetett meg, hogy így elragadtatta magát. Ő maga is mosolyog már az egészen.

— Ami pedig az igazságot illeti, hát az igazság az, hogy a rosszon kívül megismerted életedben a hűséget is és az önfeláldozást, emlékezzél csak Franciskára. Te magad is kitartó és törekvő voltál, jó volt a szived és tiszta szándékok töltötték meg lelkedet. Ez pedig nem utolsó dolog, — mondja az öreg és komolyan tekint Brunóra, aki most földre süti a szemét.

— Ami veled történt, az ha jól meggondoljuk a dolgot, nem is volt olyan rettenetes, — folytatja az idős férfi és nekitámaszkodik a széles, nagy asztalnak. — Történhetett volna még kegyetlenebbül is, hisz szó se róla, elég komisz ez a világ. Történhetett volna úgy is, hogy elveszítetted a féllábadat, leég fejed fölött a ház vagy te magad keveredsz belé mindenfajta gonoszságokba. Lehetett volna te rabló, gyilkos, te csaphattál volna be másokat, te vezettél volna félre barátot, csaltál volna meg derék embereket, te éltél volna vissza hű szeretőd hiszékenységével, ugy-e ez lett volna csak az igazi szerencsétlenség.

Brunó bólint és bólint, mind könnyebb lélekkel és boldogabban. Nagyon könnyűnek és nagyon boldognak érzi magát. Feje fölött irtózatossal sebességgel rohannak tova a fellegek. Az öreg most fájdalmasan sóhajt és mellén összekulcsolja a kezét.

— Sohasem mondtam, hogy a világ tökéletes, — mondja most kissé fájdalmasan és restelkedve. Arcán most bánat tükröződik. — Bizony, ez a világ rosszabb, mint amilyennek lennie kellene. Az emberiség

szenved, és általában szerencsétlen és boldogtalan. Emberek milliói élnek méltatlan körülmények között, betegségek pusztítják az emberiséget, dögvész, éhség, nyomor és háborúk. Általánosságban gonosz indulatok fűtik az embereket, ez sem elrendeltetészerűen van így. Lassan, lassan, minden javul, mert minden változik, — mondja az öreg és az asztal fölött a messzeségbe tekint.

Brunó érzi, hogy a tájék összeszorul, a környező erdő, rét, ut, mind, mind lassan távolodik. Távolodik az asztal is, mögötte az öreggel. Látja még, hogy nyájasan int feléje az öreg, biztatóan és bátorítóan, a reája hajló fák koronája alól. Sötétedik is és a zene ismét erősödik.

— Én Istenem, — suttogja Brunó és érzi, hogy gyengül, erőtlenedik...

Mintha megforgatnák egy gyorsan pergő serpenyőben, szédül és tá-molyog. Majd kinyulik hosszan és mozdulatlanul.

*

Lassan, lassan haladt a mentőkocsi Brunóval a kórház felé. Fehérköpenyes fiatal orvos hajolt föléje, arcán a gyöngyöző veritékét száritgatva. Mellette barnabőrű, feketehajú ápolónó tépegette a kötéseket. Lassan haladt és minden uccakereszteződésnél elnyújtottan sivitott a kocsi.

— Meg lehet menteni? — kérdezte az ápolónó halkán és egészen közel hajolt az orvoshoz.

— Majdnem egészen biztosra veszem, — válaszolta az orvos, anélkül, hogy feltekintett volna az öngyilkos arcáról. Új jegestömlőt kért és Brunó homlokára helyezte.

— Ügyetlen lövés volt, — mondotta rövid szünet után az orvos és egyik kezével zsebébe nyult, kivette óráját és megnézte, hogy hány óra van. Egyet fütytyentett hosszan és elnyújtva.

— Rettenetes dolgok történtek velem, — mondotta most az ápolónó és részvétellel tekintett az öngyilkos arcára. — Itt a moziban ismerték, itt dolgozott az a lány, akivel együtt élt és aki a Hudsonbe ölte magát. Felesége is elhagyta, — tette még hozzá részvétellel és a beteg fölé hajolt.

— Vigyázzon, mintha megmozdult volna, — suttogta az orvos és közelebb huzódott Brunóhoz. — Intsen, hogy menjen lassabban a kocsi.

Brunó valóban megmozdult, fájdalms nyöszörgéssel, száját kissé elhuzva. Az orvos injekciót adott neki. Kissé várt, majd gyengéden arcába lehelt.

— Én úgy sajnálom a szerencsétleneket, — mondotta halkán a lány és lehajtotta a fejét. — Tudom, hogy az emberek, ha rendes körülmények között élnek, ha megbecsülik őket, ha van, akiben bizhatnak és akire számíthatnak, ha dolgozhatnak és nyugodtan élhetnek, jók és boldogok. Olyan kevés kell egy embernél ahhoz, hogy boldog legyen. És ennél még az a kevés is hiányzott. Talán most majd megtalálja, szegény.

— Talán, — tette hozzá az orvos és kissé hátrahuzódott, kezét az öngyilkos csuklóján tartva, az ütőerén.

Brunó lassan, lassan felnyitotta a szemét.